

בהר — ל"ג בעומר

פרק (משנה יג^א) א מאמר פון ר' שמעון (בן יוחאי^י) — „שלשה כתרים הן כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן” — וואס ל"ג בעומר איז דער יום ההסתלקות^י ויום ההילולא^י פון רשב"י.

וי"ל, אז דאס וואס פון די גאר פילע מאמרים פון רשב"י, ביז אז „בכל^י פרק מפרקי המסכתות שבש"ס נזכר ר"ש ואפילו בכלים ובנגעים ועוקצין, קומט אויס אז מ'לערנט אט דעם מאמר פון רשב"י בסמיכות צו זיין יום ההילולא, ווען „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו”^י שטייען אין זייער שלימות, כידוע^י, איז ווייל אין דעם מאמר הנ"ל דריקט זיך אויס (עיקר) ענינו פון רשב"י:

א. לויטן מנהג^י צו לערנען פרקי אבות אין די שבתים צווישן פסח און שבועות, יעדן שבת א פרק, קומט אויס בכוכ"ש שנים — ווי היינטיקן יאר² — אז שבת פרשת בהר^י לערנט מען דעם פערטן פרק;

און וויבאלד אז אלע ענינים פון (מנהגי ישראל) תורה זיינען בדיוק, איז מובן, אז דער פרק (רביעי) האט א שייכות צו דער סדרה בהר וואס מען לייענט דעם שבת³.

אויך: אין געוויסע יארן איז ל"ג בעומר חל אין דער וואך פון פ' בהר — ווי היינטיקן יאר², און לויטן באוואוסטן שליה⁴ — אז יעדער מועד האט א קישור מיט דער פרשה פון דער וואך ווען ער איז חל — איז מובן, אז ל"ג בעומר האט א שייכות צו פ' בהר, ובמילא אויך — צום פערטן פרק אין אבות.

— געפינט מען⁵ טאקע אין היינטיקן

(6) בסידור אדה"י. ובש"ס ווילנא הוא משנה יב (ולכאורה הוא טהיד דמוכת, שהרי חסרה שם משנה טו.) ובכמה דפוסים דאבות — בשינוים.

וראה שער הכולל (פ"ל, ג) ש.א.פשר שמה הטעם הדפוסים אדמור' בסדור' — לקבוע גירסא הנכונה (גם) בנוגע לחלוקת המשניות. ראה לקוש' ח"ד ע' 1175 (בהערה).

(7) דסתם ר"ש הוא רשב"י — רש"י ד"ה משמו שבועות ב. ב. פיה"מ להרמב"ם בהקדמה ד"ה „הפרק הששי” ובנדור'ד מפורש הוא ביל"ש קהלת רמז תתקעג.

(8) פיע"ח שער ספה"ע פ"ז. סדור שער הליג בעומר. ובכ"מ.

(8^י) זח"ג רצו, ב. ועייג'כ זח"א ריה, א.

(9) לקרית אחרי כח, א. וראה בהערות שבטריס לקרית הוצאת קה"ת עא, ב (בהוצאות „תשרי" ושלח"ז — קכה, א).

(10) לשון אדה"י אגה"ק ביאור לס' זך (קמז, סע"א).

(11) אגה"ק סי' זך וביאורו. שם סי' כח. סדור שם (בנוגע לרשב"י) דש, סעי' ואל"ך.

(1) אדמור' הזקן בסידורו (ושם: נוהגין לומר פרקי אבות). וראה הנסמן בלקוש' ח"ד ע' 175 הערה 1, 2.

(2) תשל"ח.

(2^י) בחי"ל. משא"כ בא"י שקורין בשבת זו פ' בחוקותי.

(3) ראה לקוש' שם שייכות דפרשתנו למשנה יוד.

(4) ר"פ וישב.

(5) נוסף על השייכות דל"ג בעומר — שבו פסקה מיתת תלמידי רעיק (טושיע' ושויע' אדה"י אר"ח סתצ"ג) על שלא נהגו כבוד זל"ז (יבמות סב, ב) — למשנה י"ב („יהי כבוד תלמידך כר וכבוד חברך כר"). ועפמ"ש בחדא"ג מהרש"א יבמות שם ד.לא חש כ"א מהם על כבוד תורה של חברו דאין כבוד אלא תורה — שייך גם למשנה ר' (כל המכבד את התורה כר"). וראה ג"כ אוה"ת בהר סי' קפו.

אַרט, דער אַרט פון מתן תורה, וואו אידן זיינען געווען בתכלית העילוי און אינגאנצן העכער פון וועלט (א סך מער ווי אין מדבר בכלל, וואס איז היפך פון ארץ נושבת).

איז דער ביאור אין דעם, אז היא הנותנת: דער תכלית פון מ"ת איז נ"ט אז אידן זאלן בלייבן, בהר סיני, און נ"ט האבן קיין שייכות צו וועלט און צו א סדר החיים ווי ער איז ע"פ טבע, נאר אדרבה: צו אריינקומען אין „ארץ נושבת“, אין א הנהגה ע"פ טבע, וועלכע גיט אן אַרט אויפן גאַנצן סדר הירידה וואס ווערט דערציילט אין פרשה — און מיטן כח פון „בהר סיני“ זאלן זיי זיך מתגבר זיין אויפן העלם הטבע

[אז טראץ דעם וואס דער העלם פון טבע גיט אן אַרט ע"פ תורה, וויבאלד אז בכלל איז אין סומכין על הנס¹⁸, אויף דער שאלה „וכי תאמרו מה נאכל“, גיט אבער תורה דעם כח צו שטארקן זיך און געוועלטליקן אויף טבע, ב"ז אז „וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית“¹⁹ — נאך איידער ס'קומט שנת השמיטה זעט ער אז ער האט „תבואה לשלש השנים“¹⁹.

און אויך א נמכר לעכו"ם וואס ע"פ תורה איז ער משועבד לרבו באופן אז עס איז דא א קס"ד, אף אני כמותו — זאגט אבער תורה²⁰ „לא תעשו גו“, אז אויף ענינים פון אידישקייט האט קיינער נישט קיין שליטה אויף א אידן].

עד"ז איז אויך דער אינהאלט און אויפטון פון ר' שמעון אין זיין מאמר „ג' כתרים הן כו' וכתר שם טוב עולה על

וע"פ הנ"ל — אז ל"ג בעומר איז אויך פארבונדן מיטן תוכן פון פ' בהר — איז מסתבר, אז דער מאמר פון רשב"י האט א שייכות מיט פ' בהר.

ב. אין כללות פון אונזער סדרה געפינט מען צוויי קצוות:

די סדרה הויבט זיך אן מיט דער מצוה פון שמיטה, וואס איר קיום איז אין א"י, וואו אידן פירן זיך לויטן סדר פון „ארץ נושבת“, הנהגה ע"פ טבע — ב"ז אז ע"פ תורה איז דא אן אַרט אויף „כי תאמרו“, אויף דער שאלה „מה נאכל“¹² (און מען ווייס אויך נישט ווי אזוי מ'וועט קענען מקיים זיין די מצוה פון שמיטה).

און נאכדעם קומען פרשיות פון דער סדרה „על הסדר“¹³ פון נאך א ירידה אין דעם ח"ו, ווי חז"ל¹⁴ זאגן, אז די פרשיות באווייזן דעם סדר הירידה ר"ל, ווי ס'קען זיך אנהויבן א דורכפאל פון א אידן און דאס זאל דערגיין ב"ז צו תכלית הירידה — אז ער פארקויפט זיך צו א נכרי (און נאכמער — „לעקר משפחת גר“¹⁵, וואס מיינט „הנמכר לע"א עצמה להיות לה שמש כו“¹⁶) — א מצב וואו ס'איז דא (לויט תורת אמת) א קס"ד בא דעם אז „הואיל ורבי מגלה עריות כו' עובד ע"א כו' מחלל שבת אף אני כמותו“¹⁷.

און לאידך, איז דאס אַלץ נכלל און איז א טייל פון פרשת „בהר (סיני)“, אן אויפגעהייבענער (און געהויבענער)

(12) פרשתנו כה, ב.

(13) לשון רש"י פרשתנו כו, א.

(14) קידושין כ, א. ושי"נ.

(15) פרשתנו כה, מז.

(16) פרש"י עה"פ. מתריכ עה"פ. קידושין שם;

ריש ע"ב. ועוד.

(17) רש"י כו, א. מתריכ עה"פ. נ"ת בארוכה

בלקריש ח"ו ע' 177 ואילך.

(18) ראה פסחים סד, ב. זח"א ק"א, ב. ק"ב, ב.

(19) פרשתנו כה, כא.

(20) פרשתנו כו, א.

ביי זיי איז „כתר שם טוב“ (מעשים טובים) א גרעסערע מעלה ווי „כתר תורה“;

אבער ווי איז שייך צו זאגן, אז רשב"י, וואס תורתו אומנתו (און איז א תלמיד²⁵ פון ר' עקיבא²⁶ וואס האלט אז „תלמוד גדול“²⁷), זאל ער האלטן, אז „כתר שם טוב עולה על גביהו“ — העכער אויך פון „כתר תורה“²⁸ ?

און הגם אז ס'איז מובן אז אויך לויט רשב"י איז תורה אליין ניט גענוג²⁹, נאך עס מוזן אויך זיין „מעשים טובים“³⁰; און נאכמער, ווי דער לשון אין ירושלמי³¹: ולא מודה רשב"י שמפסיקין (פון תורה) לעשות סוכה כו' —

מיינט עס, לכאורה, נאך אז עס טארן ניט פעלן ח"ו קיין מעשים טובים³² אויך

גביהו, וואס „כתר שם טוב“ מיינט דעם „שם טוב“ וואס א איד האט דורך „מעשים טובים“³³; ר' שמעון (בן יוחי) איז דאך געווען „תורתו אומנתו“³⁴ (ביז אז „רשב"י וחבריו“ ווערן געבראכט אין ש"ס ופוסקים³⁵ אלס די דוגמא אויף „תורתו אומנתו“ —

זאגט רשב"י, אז ניט קוקנדיק אויף דעם גודל העילוי פון תורה, און אין תורה גופא „כתר תורה“ — ווי תורה איז בתכלית השלימות ביי א אידן: תורתו אומנתו — איז „כתר שם טוב“ (מעשים טובים) עולה על גביהו, ווייל דער תכלית פון תורה איז אז עס זאל ברענגען צו „מעשים טובים“ (וואס טוען אויף אין וועלט).

ג. לכאורה פאדערט זיך אבער ביאור:

בשלמא רוב העולם, די וואס ניט תורתם אומנתם, עיקר עסקם איז ניט אין תורה (כמחז"ל³⁶ „הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידו, כרשב"י ולא עלתה בידו“), נאך זיי געהערן צום סוג פון מארי עובדין טבין — איז מובן, וואס

21 ראה כו"כ • מפרשי המשנה. ובאוה"ת בחקותי (כר ב') ע' תערב: כש"ס דפי מקיים מצות מעשיות. וראה לקמן הערה 65.

22 שבת יא, א. — בשבת שם (ועד"ז ברמב"ם הל' תפלה פ"ז ה"ח. וראה במ"מ והערות להל' ת"ת שבהערה הבאה), אומנותו. אבל בטושיע ושורע אדה"ז (שבהערה הבאה) — „אומנתו“ „וצע"ק, שהרי לכאורה ציל „אומנותו“ (לשון אומנות).

23 שבת שם. טושיע ושורע אדה"ז אויף טו"ס קו. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ד"ה.

24 ברכות לה, ב.

(*) משא"כ בפיה"מ להרמב"ם זכ"ל. ולשיטתו איז גם בס' היד שלא הביא „כש"ס עולה ע"ג“. וראה הל' ת"ת שלו רפ"ג, ורפ"ד — הובא בהל' ת"ת לאדה"ז רפ"ד ובסופו.

25 והמיוחד שבהם — ראה ירושלמי סנה' (פ"א ה"ב): א"ל (ר"ע) דייך שאני ובוראך מכירין כוה"ל. 26 ולהעיר מסנהדרין (פ"ה, רע"א): וכולהו אליבא דרע"ק.

27 קידושין מ, ב. ובאוה"ת ואתחנן (ע' רסח. ע' רס) שכוונתו (לא כהסיום) — „נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה“ — כ"א) דזה שתלמוד גדול הוא גם לולי הענין ד„מביא לידי מעשה“. וראה פסק אדה"ז (הל' ת"ת שם ס"ג): מ"ע של ת"ת מצד עצמה היא ג"כ גדולה משאר המצות (רק שאינה שקולה כנגד כל המצות כולן אלא משום שהתלמוד מביא לידי מעשה כו').

28 אין לתרץ ע"פ הידוע (אוה"ת ר"פ ויגש. אוה"ת ואתחנן ע' רעו ואילך. ועוד) דלעת"ל יהי מעשה גדול — כי מזה שנבקע מאמר זה באבות, הוראות עתה, מוכח, שזה שכש"ס עולה על גביהו הוא גם קודם הזמן דלעת"ל.

29 ראה גם דרך חיים (למהר"ל) אבות כאן: ודאי מה שאמר כאן כתר תורה לא אמרו כשאין לו מעשים דודאי כוה"ל גונא לא כתר הוא כלל.

30 להעיר מב"ס ח, א: ארי' משום רשב"י... כל העוסק בתורה ובגמיה זוכה לנחלת שני שבטים כו'.

31 ברכות פ"א סה"כ. שבת פ"א סה"כ.

32 ובמזה שמש"ס לעשותה ע"י אחרים (ולא תחסר המצוה) — אין מפסיקין (מ"ס ט, ב. רמב"ם

ירושלמי ממשיך און פרעגט ווייטער:
ולית ל' לרשב"י הלמד על מנת לעשות
כ' שהלמד שלא לעשות נוח לו שלא
נברא —

וואס פון דעם איז פאָרשטאַנדיק, אַז
דער טעם וואָס מ'דאַרף מפסיק זיין
„לעשות סוכה" איז ניט נאָר ווייל ס'מוז
זיין אויך מעשה המצות, נאָר נאָכמער,
אַז דאָס איז דער תכלית פון לימוד, אַז
דער „למד" איז — „לעשות";

און וויבאַלד אַז מעשה המצות איז
דער תכלית פון לימוד, איז דערפון
גופא געדרונגען, אַז דאָס האָט אַ
גרעסערע מעלה וחשיבות.³⁶

אַבער אין אמת'ן איז די סברא להיפך
— אַז דאָס וואָס מ'דאַרף מפסיק זיין צו
טאָן אַ מצוה איז (ניט מצד מעלת
המצות, נאָר) כדי אַז דער לימוד התורה
זאָל זיין כדבעי (— אויב דער „למד"
איז ניט „לעשות" איז עס אַ חסרון אינעם
(עצם) לימוד);

און ווי גערעדט אַמאָל באַרוכה³⁷
וועגן דעם לשון פון אַלטן רבין אין הל'
ת"ת³⁸ (וואו ער איז מבאר דעם דין אַז
מ'דאַרף מפסיק זיין פון לימוד התורה צו
טאָן אַ מצוה שא"א להעשות ע"י
אחרים): כי זה כל האדם כמו שאמר
חכמים³⁹ תכלית חכמה תשובה ומע"ט
ואם אינו עושה כן נמצא שלמד שלא
לעשות כ' —

אַז דערמיט מיינט דער אַלטער רבי צו
מסביר זיין, אַז דאָס וואָס מ'דאַרף

ביי דעם וואָס „תורת אומנות" — אַזוי
ווי ביי מארי עובדין טבין איז דאָ דער
חיוב צו לערנען תורה³³ (עכ"פּ פרק א'
שחרית ופרק א' ערבית³⁴); וואָס איז
אַבער די הסברה, אַז (אויך) ביי דעם
וואָס תורת אומנות פאַרמאָגן מעשים
טובים אַ גרעסערע מעלה ווי לימוד
התורה³⁵ ?

ד. לכאורה וואָלט מען געקענט
זאָגן, אַז דאָס איז מובן פון ירושלמי
הנ"ל: נאָכן פרעגן „ולא מודה רשב"י
שמפסיקין לעשות סוכה כ'", איז דער

הל' ת"ת פ"ג היד. הל' ת"ת לאדה"ז שם (ושם, שאין
מפסיקין גם מלימוד שאינו נוגע עכשיו למעשה
מפני ש,ת"ת מצד עצמה היא ג"כ גדולה משאר
מצות").

(33) רמב"ם הל' ת"ת פ"א הי"ח. טוש"ע יו"ד ר"ס
רמ"ו. ש"ע אדה"ז ארי"ח ר"ס קנ"ה. וראה הל' ת"ת
לאדה"ז פ"ג פרטי דינים בזה.

(34) מנחות צ"ט, סעי'ב. הל' ת"ת לאדה"ז שם
סעיף ד'.

(35) ראה מאמר רשב"י * (קה"ד פ"ז, א (ב)). „ג'
כתרים הם כ' כל מי שזוכה לתורה כאילו זכה
לשלושתן וכל שלא זכה לתורה כאילו לא זכה לאחת
מהן — ואינו מסיים שם * וכש"ט עולה על גביהן.
וראה מתי"כ שם, דמה שמסיים, כל מי שזוכה לתורה
כ' — „יל שזה מ"ש במשנה במס' אבות שכש"ט
עולה על גביהן כי התורה שם הטוב *... וראה
לקמן הערה 65.

(*) ע"ד מאמר זה איתא ביומא עב. ב. ספרי קרח
יח. כ. י"יש משלי רמז תתקמא. הובא בהל' ת"ת
להרמב"ם (רפ"ג) ולאדה"ז (רפ"ד) — אבל במקומות
הניזכר אינו מרשב"י.

(**) אבל בפיקטא שלאח"ז (ג) הובא מאמר רשב"י
חביב שם טוב מארון הברית כ' חביב שם טוב
מכהונה ומלכות כ'.

(***) ולהעיר מאד"נ רפמ"א, שמביא מאמר
ר"ש, ואח"כ מפרש רק ג' כתרים ומעלת כתר תורה
על כתר כהונה ומלכות (כתר כהונה כיצד אפילו
נותן כ' כתר מלכות אפילו נותן כ' אבל כתר תורה
כי כל הרוצה ליטול יבוא ויטול כו'). וראה רמב"ם
הובא לעיל הערה 21 בשוה"ג.

(36) ע"ד פרשי ד"ה מביא ב"ק יו, א: אלמא
מעשה עדיף. אבל ראה תוס' שם, וקידושין שם ד"ה
תלמוד.

(37) לקו"ש חט"ז ע' 138 ואילך.

(38) פ"ד ס"ג.

(39) ברכות יז, א.

אויפטאן זייענדיג אין וועלט, וואלטן זיי
ניט געקענט מזכך זיין און אויפהויבן
דעם עולם פון זיין העלם" והסתר;
דעריבער מוז (אויך) זיין ביי אידן די
תנועה פון אויסטאן זיך און אויפהויבן
זיך העכער פון (העלם ה)עולם;

און דער כח אויף דעם איז פון די
וואס תורתם אומנתם, זיי דארפן אויפ-
טאן אט די תנועה (פון תורתם אומנתם)
ביי אלע אידן, ביי מארי עובדין טבין —
איז אין די זמנים וואס זיי דארפן (ע"פ
תורה) אפגעבן אויף לימוד התורה,
אפילו ווען ס'איז נאך פרק א' שחרית
ופרק א' ערבית⁴⁴, זאל בשעת הלימוד⁴⁵
זייער לערנען זיין אין דעם זעלבן אופן
ווי איינער וואס האט נישט קיין אנדערע
„אומנות“ (ובמילא — דאגות) אויסער
לימוד התורה.

ו. כדי אז דער איד וואס תורתו
אומנתו זאל זיך קענען אפרייסן פון זיין
לימוד און זיך אפגעבן און אויפטאן מיט
אנדערע אידן, איז נישט גענוג אז ער זאל
טראכטן וועגן דעם נאך דאן ווען ער
דארף זיך שוין בפועל פארנעמען מיטן
צווייטן אידן — ווייל דעמאלט, שטייענ-
דיק כסדר אין א תנועה פון זיין אריינ-
געטאן נאך אין לערנען, קען זיין, אז ער
וועט דעמאלט נישט קענען פועל זיין ביי
זיך איבעררייסן דעם לימוד און זיך
פארנעמען מיט אזא וואס איז נידערי-
קער פון א מצב פון „תורתו אומנתו“;

(44) דעולם לשון העלם — לקרית שלח לו, ד.
ובכ"מ.

(45) ולהעיר דרשב"י הוא המיד (מנחות שם)
דיוצאין מצות לא ימוש גוי בקיש שחרית וערבית.
וראה קרא בהל' ת"ת לאדהו רפיג (תרי"א מג"א צח,
ג). וראה לקרש ח"ג ס"ע 1004 ואילך.

(46) שעפ"ז מובן מרזיל (מכילתא בשלח טז, ד)
שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן וביחוד עם זה
כא"א מחוייב בת"ת ומברך גותן התורה (ל' הוזה)
וכר.

מפסיק זיין דעם לערנען צו טאן די
מצוה איז ווייל דאס איז דער תכלית
(ושלימות) פון „חכמה“ (תורה) גופא, און
דעריבער — „אם אינו עושה כן נמצא
שלמד שלא לעשות“; ד.ה., ווען ער איז
ניט מפסיק אינמיטן ת"ת צוליב א מצוה
(שא"א להעשות ע"י אחרים), איז דער
חסרון (ניט נאך אין דעם וואס ער האט
ניט די מצוה, נאך אויך) אין דעם וואס
דער לימוד איז נישט געווען כדבעי.

קומט אויס, אז דער מחז"ל זאגט אז די
שלימות פון חכמה איז תשובה ומע"ט,
אבער נישט אז זיי שטייען העכער פון
תורה⁴⁶ — ועפ"ז הדרא קושיין לדוכתא:
פארוואס זאגט רשב"י אז „כתר שם טוב
עולה על גביה“?

ה. דער ביאור אין דעם: וויבאלד אז
די כוונה פון דער בריאה איז צו מאכן די
וועלט א דירה לו ית', איז פארשטאנ-
דיק, אז אלע אופנים איז דער עבודת ה'
אין וועלט זיינען נויטיק כדי עס זאל זיך
אויספירן אט די כוונה — נישט נאך
מעשה המצות⁴⁷ וואס ווערן געטאן מיט
דברים גשמיים, נאך אויך לימוד התורה,
אפילו דעם אופן פון תורתו אומנתו ביי
וועלכן מאיז אינגאנצן אויסגעטאן פון
וועלט, איז צוליב מאכן וועלט א דירה
לו ית'.

איינע פון די הסברות בזה⁴⁸:

ס'איז א כלל⁴⁹ אז „אין חבוש מתיר
עצמו“ — איז ווען ביי אידן וואלט
געווען נאך דער אופן העבודה פון

(40) עייגיכ תניא ספליז (מט, סע"א). וראה ג"כ
(במעלת התורה על המצות) — תניא פ"ה, פכ"ג,
ועוד.

(41) ראה תניא ספליז. ובכ"מ. ועייגיכ אגה"ק
סוסי"ה. סוסי"ט. ועוד.

(42) בהבא לקמן — ראה גם לקרש ח"ח ע' 190.

(43) ברכות ה, ב. ושי"נ.

דער „למד“ גופא איז געווען „על מנת לעשות“: שוין אינעם עצם לימוד דארף זיך אנהערן אז די כוונה און דער תכלית הלימוד איז — „לעשות“ (ווייל אגב דערש וועט שפעטער אפשר זיין אומ-מעגלעך צו מפסיק זיין).

ז. קען מען אבער פרעגן: בשלמא ווען דער לימוד איז נ"ט אין אן אופן פון תורתו אומנתו — ווען מ'איז נ"ט אויסגעטאן אינגאנצן פון עניני העולם כו' — קען מען פארשטיין ווי אזוי עס קען זיין אז בעת'ן לימוד גופא זאל מען קענען טראכטן וועגן אראפלאזן זיך אין וועלט צו א זולת:

וויבאלד אבער אז עס רעדט זיך וועגן אזא וואס תורתו אומנתו — ווי קען ער, בעת'ן זיין אריינגעטאן אין אזא לימוד, טראכטן וועגן אויפטאן מיט אזעלכע וואס זיינען פארנומען מיט „ואספת דגניך“⁵⁰ — ס'איז דאך תרתי דסתרי⁵¹?

איז דער ביאור אין דעם⁵²: אט דאס וואס „רצוא“ (ארויס לויפן פון וועלט) און „שוב“ (זיין אין וועלט) זיינען הפכויות/דיקע תנועות איז מצד מדידת הנבראים וסדר ההשתלשלות; אבער ווען א איד שטייט למעלה ממדידה, אין פשוט'ע ווערטער: ווען ער שטייט בביטול צום רצון השם און כל עשיותיו איז באופן כזה — איז, סיי באם רצוא סיי באם שוב איז פנימיותו ומצבו דער זעל-בער: ביטול (לרצון השם)⁵³.

(50) עקב יא, יד. ברכות לה, ב.

(51) ראה גם ד"ה אחרי מות שם (לענין כוונת ה„שוב“ שצ"ל בה„רצוא“ שהוא חיבור ואיחוד דשני הפכים).

(52) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 126-7.

(53) להעיר מהמכילתא (יתרו כ, א) דרע"ק.

(*) משא"כ ר' ישמעאל — והוא האומר ואספת דגנך תנהג בהן מנהג דרך ארץ (ברכות שס).

און דעריבער דארף דער לימוד התורה גופא זיין דורכגענומען מיט דער כוונה, אז דער תכלית פון דעם לימוד איז כדי אויפצוטאן אין וועלט — אויך ביי אנדערע — די תנועה פון תורתו אומנתו,

[ע"ד ווי ס'איז מבואר⁵⁴ וועגן דער מעלה מיוחדת פון ר' עקיבא וואס „נכנס בשלום ויצא בשלום“⁵⁵ — נ"ט ווי די אגב דערע וואס „נכנסו לפרדס“ און לא יצאו בשלום — אז דאס וואס ער איז „יצא בשלום“ איז געווען דערפאר וואס „נכנס בשלום“: זיין כניסה אין פרדס — זיין „רצוא“, ארויסצוגיין פון וועלט (אין פרדס) — איז געווען „בשלום“, מיט דער כוונה, אז פון דעם „רצוא“ זאל דערנאך זיין דער „שוב“ אין וועלט, און דעריבער — „ויצא בשלום“].

ועפ"י קען מען מסביר זיין דעם אויבנדרעמאנטן ירושלמי (בנוגע מפסיק זיין אין לימוד התורה, אפילו פון דעם אופן הלימוד פון „תורתו אומנתו“, צוליב עשיית מצוה) — „ולא מודה רשב"י שמפסיקין כו' (און דער ירושלמי איז מוסיף נאך אן ענין) ולית לי' לרשב"י הלמד על מנת לעשות כו' — ד"ל אז דערמיט מיינט דער ירושלמי צו זאגן, אז

— [ניט נאר האט ער מפסיק געווען לפועל לעשיית סוכה כו', און ניט נאר אז דער תכלית פון דעם לימוד איז ווען עס קומט אראפ אין „לעשות“ בפועל (כנ"ל סעיף ד'), נאר נאכמער] —

(47) ד"ה אחרי מות, תרמ"ט בסופו (סה"מ תרמ"ז-תר"נ ע' רס). לקו"ש ח"ג ע' 990.

(48) תגיגה יד, ב (כגירסת הירושלמי שם פ"ב ה"א ע"י שם).

(49) תגיגה שם. ירושלמי שם.

מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנין עיניהם מיד נשרף; דוקא נאך דעם דרייצנטן יאר איז „כל היכא דהוה מחי ריא הוי מסי רש, איל בני די לעולם אני ואתה“:

דער דיוק אין „די לעולם (בעוסקי תורה 58) אני ואתה“ איז (ניט אז ס'איז גענוג ווען בלויז זיי אליין זיינען „עוסקי תורה“ און אנדערע וועלן זיך חי' ניט עוסק זיין אין תורה, נאר אז עס איז גענוג וואס ביי זיי איז געווען „תורתו אומנתו“ אויף צו אויפטאן אט די תנועה אין וועלט „מדי לעולם“).

ויל אז דאס איז אויך נרמז אין דעם חילוק צווישן י"ב און י"ג (שנה): דער מספר י"ב ווייזט אויף סדר השתלשלות (י"ב ראשי חדשים, י"ב גבולי אלכסון וכו' 59), י"ג איז העכער פון השתלשלות 60. און דעריבער:

מצד בחי' „י"ב“ — השתלשלות, וואו „רצוא“ און „שוב“ זיינען הפכים, זאגט מען „מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה“ — עס איז ניטא דער חיבור פון „חיי עולם“ און „חיי שעה“ (אז אויך ביי די וואס „כרבי וזרע“ 61 זאל זיין די תנועה פון אפגעבן זיך מיט „חיי עולם“):

דוקא מצד בחי' „י"ג“ 62 איז געווארן די הנהגה פון „הוה מסי רש“ 63 — ניט

עוד דוגמא: שלוחו של אדם כמותו 4, עבד מלך מלך 55 — סיי ווען די שליחות און די עבודה זיינען אין זאכן וועלכע זיינען במעלת המשלח והמלך, סיי ווען זיי זיינען בדרגת השליח והעבד.

ויתרה מזה: מצד עצמותו ית', וואס ער איז נושא הפכים, קען זיין ביידע תנועות בבת אחת 56.

און דעריבער: ווען מען לערנט אין אן אופן פון תורתו אומנתו מצד זיין געשמאק — קען טאקע בשעת מעשה ניט זיין די כוונת ה"שוב; בשעת אבער מען לערנט תורה אין דעם אופן כדי אויסצופירן די כוונת העצמות (צו מאכן א דירה לו ית' בתחתונים) — דאן קען ביי אים זיין ביידע הפכים בבת אחת: ער קען זיין אינגאנצן אריינגעטאן אין תורה און בשעת מעשה זאל ער זיין דורכגע-נומען מיט דער ידיעה אז דער תכלית פון זיין לימוד איז כדי אראפצונידערן זיך און משפיע זיין אויף בעלי עסקים.

ה. דער ענין הנ"ל געפינט מען ביי רשב"י:

די גמרא 57 דערציילט, אז ארויסגייענדיק פון מערה נאכן זיין דארט י"ב שנה און זעענדיק ווי מענטשן פאר-נעמען זיך מיט אקערן און זייען, אמר

58) רש"י שם ד"ה די לעולם.

59) ראה ביאורם אוה"ת בראשית ז, א ואילך. ועוד.

60) שלכן מדות הרחמים (ועוד) — הן במספר יג. וראה אוה"ת בראשית (שם, סעי' ואילך) בענין חודש העיבור.

61) לשון הגמרא שבת שם.

62) להעיר מאוה"ת בראשית (יד, א) ד"ז — שענינו חיבור דשמש ולבנה — בגימטריא יג, עיי"ש.

63) כי ר"ש הרי אמר (גישין סז, א) „מדותי תרומות מתרומות מדותי של רע"ק (רבו) ש.נכנס בשלום“ (כנ"ל בפנים ס"ז), שהכניסה למערה

(דרשב"י תלמידו המיוחד — וראה לקמן הערה 63) אומר דהן בעשה והן בלית ענין הן (נת' בלקריש חי' ע' 124 ואילך. הדרן (הא') לפסחים נדפס בהגש"פ (קה"ת, תשמ"ז) ע' תסה (ואילך).

54) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

55) ספרי (ורש"י) דברים א, ז. פרשי לך טו, יח. בהעלותך יב, ה. ועוד (ובשבועות מז, ב; עבד מלך כמלך).

56) ראה שו"ת הרשב"א סי' תית. הובא בס' החקירה להצי' ע' 68.

57) שבת לג, ב.

מכוון פון זיין לימוד התורה⁶⁷.

וע"ד הרמז י"ל: דערפאר איז דער מאמר הנ"ל פון רשב"י אריינגעשטעלט געווארן אלס משנה יג פון דעם פרק, צו מרמז זיין, אז דער ענין פון, כתר שם טוב עולה על גביהו⁶⁸ האט זיך אויפגע-

אפגעזונדערט פון וועלט, נאך אדרבה, הי"ל (ווייל עס איז קריינק) די וועלט⁶⁹ — אויפטאן אין וועלט די תנועה פון, עוסקי תורה⁷⁰.

ט. דאס איז אויך דער ביאור אין דעם וואס ר"ש זאגט, וכתר שם טוב עולה על גביהו: עס מיינט (בפנימיות) דעם ענין פון, מעשים טובים אין דעם ענין פון לימוד התורה גופא⁷¹ — זיך אפגעבן מיט אנדערע, אז אויך ביי די פון, כתר תורה, תורתו אומנתו זאל זיין די תנועה פון מע"ט,

און דערפאר איז, כתר שם טוב עולה על גביהו: ווען אין צוגאב צו זיין לערנען פאר זיך אין אן אופן פון, כתר תורה (תורתו אומנתו), איז דא, על גביהו⁷² אויך דער, כתר שם טוב [ד.ה. דער, כתר תורה גופא (ועד"ז כתר כהונה וכתר מלכות) איז אין אן אופן פון, שם טוב] — אפגעבן זיך מיט אנדערע — דאן איז עס אין אן אופן פון, עולה, אז עס פירט זיך אויס דער

67 ע"פ המבואר בפנים — שכונת ר"ש בכתר שם טוב" הוא (גם) פרט בלימוד התורה — יש לבאר גיכ טעם חלוקת משנה זו, דלכאורה:

(א) מהי השייכות בין מאמר זה למאמר ר' יהודה, הוי זהיר בתלמוד ששגת תלמוד עולה דודן?

(ב) המאמרים הי' צ"ל בסדר הפוך — מתחלה מאמר ר"ש, וכתר שם טוב עולה על גביהו שקרוב לתוכן משנה שלפניו, יהי כבוד תלמידך כר וכבוד חברך כר' (והרי, כל המכבד כר מכובד) — אבות שם מ"ו, ואח"כ מאמר ר"י, הוי זהיר בתלמוד כר' שקרוב לתוכן משנה שלאח"ז, הוי גולה כר שחברך יקטומה (התלמוד) בידך כר' (וראה נחלת אבות לאבות כאן)?

[ואף שמצינו בכ"מ שר"י קודם לר"ש — היז מפני שהוא ראש המדברים (שבת לג, ב). — ועפ"ז י"ל ומתורץ מה שבמקומות אחדים ר"ש קודם — מפני שהי' לפני העובדא דשבת (שאז נתמנה ר"י לראש המדברים):

אבל זה שייך רק כשדיבורם במסיבה אחת (ואולי — גם בענין אחד ממש) — שאז צ"ל ר"י ראש כר', אבל בגדודי — אין כאן מסיבה בכלל ולא דבור בענין אחד. ומצד תוכן המאמרים מתאים יותר שיהיו בסדר הפוך, כנ"ל].

וע"פ המבואר בפנים מובן, כי תוכן אחד לשני המאמרים — הוזהירות באופן לימוד הנרצה; אלא שר' יהודה (מלשון הודאה) מדבר בתחילת העובדה שצריך להזהיר על, שגגת תלמודי, ואילו רשב"י מדבר ע"ד לימוד באופן (כלימודו הוא —) דתורתו אומנתו, שגם לימוד זה צ"ל באופן ד, כתר שם טוב (לפעול בהזולת).

(*) אבל י"לע אם המאמרים דאבות בכלל נסדרו ע"פ סדר הומנים וכיו"ב (לכד פרק א'): ואפילו במשנה אחת עצמה — ראה לדוגמא בפרק דילן משנה ה'.

(**) וכבר הקשו על הקדמת הרמב"ם בפיה"מ בסופה שרשב"י בדור לאחרי דורו דר"י. ועוד להוסיף — דעפ"ז קשה גם מה שבכ"מ הוקדם ר"ש.

(התבודדות מהעולם — רצוא) היתה כדי שיהי אח"כ השו"ב. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1237.

64 ולא רק היכא ד, מחי ריא' בנו, כ"א, אמר איכא מילתא דבעי לתקוני' (שבת שם בסוף העמוד). וראה לקו"ש ח"ג ע' 1005.

65 עיי' גם פיה"מ להרמב"ם כאן. ולהעיר מלקי"ת סוכות (פג, א) דכתר שם טוב הו"ע, ג"דול תלמוד שמביא לידי מעשה: שיחת כ"ק מרח אדמו"ר (נעתקה בלקו"ש ח"ד ע' 1215 הערה 13) דכשי"ט הו"ע הריקודים בשעת הקפות (שמחת התורה).

וע"פ המבואר בפנים יש לתורץ מאמר זה דרשב"י עס מאמר הנ"ל הערה 35 — כי, כתר שם טוב" הוא (גם) פרט במעלת התורה.

66 ראה גם לקו"ש ח"ד ס"ע 1214 ואילך. ובלקו"ש לוח"א ע' כב: מהלשון וכשי"ט עולה על גביהו משמע שהוא למטה מהג' כתר"ם אלא שעולה על גביהו.

אז אפילו ווען מ'האט צו טאן מיט „ארץ“
וטבע אין צוזאמען דערמיט דא דער
„בהר סיני“ וואס איז העכער פון וועלט
און טבע, און נאכמער — דאס איז א
טייל פון (פרשת) בהר סיני, פון דורכ-
פירן כוונת מ"ת בהר סיני;

און ווי דאס זאגט זיך אויס אין
התחלת הסדרה (וואס איז כולל כל
הסדרה) און סיום הסדרה (וואס הכל
הולך אחר החיתום):

אין אנהויב פון סדרה רעדט זיך וועגן
מצות שמיטה, וואס איר אויפטו איז, אז
אויך א איד וואס איז פארנומען מיט
עבודת אדמה, און אין אז אופן וואס ע"פ
תורה פרעגט ער „וכי תאמרו מה נאכל“
(כנ"ל סעיף ב'), זאל ביי אים זיין א יאר
פון „שבת לה“⁷⁴, ווען ער קען זיך אפ-
געבן און גיט זיך אפ בפועל מיט „בהר
סיני“ — לימוד התורה⁷⁵ — אז קיינע
דאגות (ע"ד תורתו אומנתו): ובדקות
יותר: ביי אים לייכט דער שם הוי'
(„שבת לה“) שלמעלה מהטבע.

און אין סיום הסדרה איז דא בענין זה
נאך א גרעסערער חידוש („על הסדרה“)
— אז אפילו אזא וואס איז „נמכר
לנכרי“, וואס אין דער ירידה אין עולם
וטבע גופא איז דאס א ירידה בתכלית,
אז ער ווערט משועבד צום נכרי ביו
ס'איז דא (כנ"ל ס"ב) א קס"ד אין תורת
אמת אז „אף אני כמותו“ —

זאגט תורה⁷⁶, אז ניט נאר „לא תעשו

טאן ביי רשבי“ (נאכן זיין די יג שנה⁶⁸
אין מערה —), מצד בחי „יג“, כנ"ל.

יר"ד. דערמיט וועט מען פארשטיין די
שייכות פון כהנ"ל צו ל"ג בעומר:

עס⁶⁹ שטייט אין זהר⁷⁰ אז אין דעם
טאג פון זיין הסתלקות האט רשבי
(צוזאמען דערמיט וואס ער אליין איז
צוגעקומען צו די העכסטע השגות אין
רויז דאורייתא⁷¹, האט ער) מגלה געווען
צו זיינע תלמידים „מלין קדישין דלא
גליאן עד השתא“:

וואס דאס איז בהתאם צום
כללות/דיקן אויפטו פון רשבי בנוגע צו
רוי תורה: אנדערע תנאים, וואס האבן
זיך עוסק געווען אין רוי תורה, האבן די
רוי תורה ניט מגלה געווען צו
אנדערע⁷²; רשבי'ס ענין איז געווען
דער חיבור פון „סתים“ און „גליא“⁷³ —
אט דעם חלק פון תורה, וואס איז אין אז
אופן פון „רוי“ (ווייל ס'איז העכער פון
גילוי אין וועלט) האט ער אראפגע-
בראכט לידי גילוי [ווייל אז דאס איז
בדוגמא צו דעם חיבור פון „חיי עולם“
און „חיי שעה“].

יא. אט דער חיבור פון „חיי עולם“
(העכער פון וועלט) און „חיי שעה“ (זיין
אין וועלט) — איז אויך די נקודת התוכן
פון פ' בהר: אין דער פרשה איז מודגש,

(68) להעיר ד.משנה"ה היא גם לשון „שנה“
(ראביע בא יב, ב. ספר השרשים לר' יונה בן גנאח
ולהרד"ק ע' שנה).

(69) לכללות סעיף זה — ראה לקו"ש ח"ה ע' 129
ואילך, ושי"נ.

(70) אד"ז רפז, ב. וראה גם שם רצא, א.

(71) סדור שער הל"ג בעומר דש, סעי"ב. המשך
והחרים תרליא ס"ע נד ואילך.

(72) זח"ג קה, ב. וראה גם פסחים קט, רע"א.
חגיגה ג, א.

(73) המשך והחרים שם ע' נב ואילך. ועייג"כ
המשך חייב אדם לברך תרליח פכ"ה.

(74) ברכות יב, א.

(75) פרשתנו כה, ב.

(76) ראה ספורנו ועוד עה"פ.

(77) וע"ד זה מצנין ברשבי שאמר (סוכה מה, ב)
„יכול אני למטור את כל העולם כולו מן הדין —
שגם אלה שיש עליהם דין ועונש הוא פוטר אותם
(שזה כולל ג"כ הענין שעונשי התורה הם תיקון
להנעש). וראה לקו"ש ח"ג ס"ע 1005 ואילך. לקמן
ע' 363 ואילך.

מענטשן און קומט אַראָפּ ביי אים אין
השגה; ד. ה. אַז אפילו אַ נמכר לנכרי
קען זיך אויפהויבן העכער פון דעם
שעבוד לרבו און צוקומען צום „אני ה'“,
שלמעלה מהטבע י'.

(משיחות ש"פ בהו"ב תשכ"ג)

ותשכ"ד, ש"פ אמור תשל"ז)

גו" (אַז קיינער קען נישט מושל זיין אויף
אַ אידן אין ענינים פון תומ"צ), נאָר נאָכ-
מער — „אני ה' נאמן לשלם שכר“ י'.

דער ענין פון שכר מצוה ווייזט, אַז
דער אור אלקי וואָס ווערט נמשך און
נתגלה דורך קיום המצוה, לייכט ביים

78) סוף פרשתנו וברשי"י. ואינו אומר בכתוב
„אלקיכם“, ענין העונש, כי אינו שייך בו.

(79) ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 186-7.

בחוקותי

פון „בחוקותי תלכו“ — און דאס איז ניט אויסגעהאלטן, ווייל דער טייטש פון בחקותי (בדרך כלל) איז — מצות, דעריבער מוז רש"י מקדים זיין „יכול — די ערשטע סברא איז אז דאס מיינט — קיום המצות“, נאך היות אז קיום המצות שטייט שוין (ווייטער) אין פסוק, איז פון דעם מוכח אז די (פריערדיקע) ווער-טער „אם בחקותי תלכו“ מיינען ניט קיום המצות, נאך „עמלים בתורה“.

ס'איז אבער ניט מובן:

(א) רש"י באווארנט אז דא איז „בחוקותי“ ניט „מצות“ נאך „תורה“, האט ער געדארפט מעתיק זיין פון פסוק „אם בחקותי“ און מפרש זיין „יכול אילו המצות כשהוא אומר ואת מצותי הרי מצות אמורין“ — ניט מער.

(ב) די קשיא ווערט נאך שטארקער: אין תו"כ (מקור פרש"י) שטייט טאקע „יכול אילו המצות“ און רש"י איז משנה דעם לשון און שרייבט „קיום המצות“.

(ג) מוז מען זאגן אז רש"י באווארנט אויך א צווייטע זאך, אין קיום המצות: עמלים (בתורה) — דארפ'ן פארשטיין: פון „ואת מצותי תשמרו“ האט מען בלויז די ראי' אז „בחקותי“ מיינט ניט מצות, נאך תורה — פון וואנעט איז דער הכרח אז עס מיינט „עמלים בתורה“?

(3) בגי'א, דברי דוד ומשכיל לדוד (ועוד) פ' שהוכחת רש"י היא מל' „תלכו“ שמתאים רק בעמל תורה (ולא בעשיית — קיום — מצות) אבלי [נוסף לזה שלא נזכר הוכחה זו בפירושו אסילו ברמז]

(*) ועוד: הרי מצינו ל' תלכו בנוגע לעש"י „ובחוקותיהם לא תלכו“ (אחרי יח' ג' וראה פרש"י שם) אבל ראה פרש"י שם, ד"ה „ללכת בהם“.

א. אין התחלת פרשתינו איז רש"י מעתיק פון פסוק „אם בחקותי תלכו“ און איז מפרש: „יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו“ הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה“.

דער מקור פון דעם פרש"י איז תו"כ — אבער וויבאלד אז רש"י בפירושו (וואס איז ע"ד הפשט, פשש"מ) בריינגט פון דרשות רז"ל נאך דארט וואו ס'איז דא א הכרח דערויף אין פשוטן של כתובים (כמדובר כמה פעמים), מוז מען זאגן אז אט דער פירוש פון תו"כ וואס רש"י בריינגט דא איז מוכרח אין פשטות הבנת הכתוב.

דערמיט איז אויך מובן פארוואס רש"י דארף דא ברענגען די גאנצע אריכות „יכול זה קיום המצות כשהוא אומר כו“, און ער איז זיך ניט מסתפק מיט'ן עצם הפירוש אז „אם בחקותי תלכו“ מיינט „עמלים בתורה“, ווארום דעמאלט וואלט געווען א נתינת מקום צו אג' נעמען אז דאס איז דער פשוטער טייטש

(1) כ"ה בדפוס ראשון דרש"י, וברוב הדפוסים שלפנינו. ובכמה דפוסים מוסיף „וגו'“, ובדפוס שני דרש"י ובכמה כתי' רש"י כשהוא אומר „ועשיתם אותם“, וכ"ה בראים וברוב מפרשי רש"י. ובתו"כ (מקור פרש"י): כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. וראה לקמן הערה 4.

(2) בפרש"י „שתהיו עמלים בתורה“ — כתוב „להיות עמלין בתורה“, משנה רש"י ללשון נוכח „שתהיו עמלים“ מתאים ללשון הכתוב „תלכו“.

(*) בדפוס ראשון וא' מכת"י רש"י: שיהו. וכ"ה בראים.